

ZORA

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezije: Materni glasovi. Gazéle. Najina ločitev. Po ločitvi. — Ura. — Životopis Stanka Vraza. — Misli o napredku Slovencev. — Popis slovenske zemlje. — Šekspirov Trgovec beneški. — Književnost.

Materni glasovi.

IV

Devet si, dete, mescev dopolnilo,
Presrečnih dnij jaz vžila sem s teboj,
Ker vedno moje je oko sledilo,
Kakó razvija se životek tvoj.

Iz male in nezmožne si stvarice
Živahen, krepek mi postal otrók,
Vše k hoji nežne stavljáš si nožice,
Pogled resnoben tvoj je in globók.

Temá pa proti luči vse so sreče
V primeru k onej, kojo zdaj vsak dan
Jaz vživam, duša ko mi vsa trepeče,
Da rés ne vem, bedím-li al' sanjám!

Al' res poznaš me, srčno dete moje,
Al' res ti veš, kedó in kaj sem jaz?
Ker „mama“ blebetajo ustne tvoje,
Ker k meni roke stezaš vsaki čas?

Ti se smejiš in „mama“ mi ponavljaš,
Na srce ginena pritiskam te;
Dokler z besedo to me ti pozdravljaš,
Nobeno sklélo me ne bo gorjé.

P. D. - Pajkova.

Gazéle.

III

Ko prvič njo zazrlo je okó — oj, moč ljubezni!
Dejalo nekaj v srei je glasnó: oj, moč ljubezni!
Mladótni tebi sén se je vtélésil,
Njo ljubi, njej zaupaj ti zvestó — oj, moč ljubezni!
Čaróbní glas, ne zabim te nikdár,
Ti vzbudil si v življénje me novó — oj, moč ljubezni!

Iz léva nevkročenega mirán
Postál sem, kakor jagnje jaz mladó — oj, moč ljubezni!
Kar hvali dobrih mojih svojstev svet,
Vzgojila jih je ljubica samó — oj, moč ljubezni!
Gospój, deklét in móž prijatelj sem,
A njó le slušam, vbogam jaz skrbno — oj, moč ljubezni!
Če prejmem hvalo njé presladkih ust,
Nič proti njej nij zlátó in srebro — oj, moč ljubezni!
Bogát sem, srečen, zadovoljen sem,
Odkar ljubujem nežno nje rokó — oj, moč ljubezni!
Iz srčne globočine le želím,
Naj srečo to ohrani mi nebo — oj, moč ljubezni!

Jos. Cimperman.

Najina ločitev.

Ko sva se poslovíla
Za precej dolgi čas,
Da nisva se solzila,
Bilá sem skrbna jaz.

Ko tožen v me upiral
Si solzne ti oči,
V slovo ko glas ti vmiral,
Ti vmirale moči,

In v meni se vzbudila
Ločitve bolest je:
Solzé sem zadušila,
Da ti zvedril bi se.

Mi dva sva se ločila —
Kaj drugim skrb kako?
Da nisva se solzila,
Naj drugi le vedo!

P. D.-Pajkova.

Po ločitvi.

Pogumnost, s katero krepila
V ločitvi občutke sem vse,
Nevsmiljeno koj zapustila
Po tvojem odhodu me je.

Na ôknu sem tožno slonéla,
Hlapon ko je žvižgal glasno,
V obraz mi je luna blestéla,
Tak jasna, ko nikdar tako.

Železna so kola drdrála,
Jaz vidéla nisem svetá, —
Za solzo je solza kapljála,
Znak gorke ljubezni srcá!

P. D.-Pajkova.

Ura.

Pripovedal vam bodem o mojej uri . . . Čudna je ta pripoved!

Stvar se je dogodila ravno v početku tega stoletja, leta 1801. Ravno sem stopil v svoje šestnajsto leto. Živel sem v Rezanu, v majhenej lesenej hišici, ne daleko od obale reke Oke, zajedno z očetom, tetko in stričevim bratom. Matere se nisem spominjal: umrla je tri leta po svojem venčanju; oče nij imel več otrok nego mene. Ime mu je bilo Porfirij Petrovič. Bil je miren, suhljast in bolesten človek; bavil se je z manjšimi sodnijskimi stvarmi in drugimi posli. Dedje naši zvali so take ljudi: „poluadvokate“; on sam pa se je zval „advokat“. V hiši je gospodarila njegova sestra, moja tetka „stara devica“ kakovih petdeset let; tudi moj oče jih je bil uže štirideset preživel. Bila je zelo pobožna žena; da na ravnost povem: licemerna hinavkinja, brbljava, povsod je stikala s svojim nosom, a srce njeno nij bilo kakor očetovo, nij bilo blago. Nismo sicer siromašno živeli, ali tudi nismo več imeli, kakor je bilo treba. Moj oče je imel še enega brata, kateri se je zval Jegor; ali bil je zaradi vstajnih teženj in jakobinskih načel (tako je stalo v ukazu) uže l. 1797 prognan v Sibirijo.

Sin Jegorov, David, ostal je pri nas. Bil je samo eno leto dnij stareji od mene; ali jaz sem se mu klanjal in pokoraval, kakor da je uže odrasčen človek. Bil je pameten dečko, čvrste in odločne volje, majhene rasti, širokih in močnih pleč, pegavega lica, rudečih lasij, rujavih in majhenih očij, debelih ustnic, kratkega nosa, kratkih prstov — pravi palček — ali za svoja leta celó prejak in močan! Tetka ga

nij mogla trpéti, a oče se ga je baš — bal. Ali mu morebiti pred njim vest nij bila čista? Ljudje so si šepe-tali, da, ako moj oče ne bi bil izdal svojega brata, Davidov oče ne bi bil prognan v Sibirijo! Midva sva skupaj bila v gimnaziji, v istem razredu. Dobro sva se učila, jaz sem bil malo bolji dijak, nego David. Imel sem boljo pamet, ali otroci — kakor je znano — ne vedo ceniti te odlike — niso na to ponosni, in tako je David pri vsem tem ostal moj vodja.

Meni je ime Aleksij, kakor veste. Rojen sem 7. sušca, a 17. slavim svoj god. Po starej navadi dali so mi ime onega svetnika, koji pada na deseti dan po mojem rojstvu. Krstni boter mi je neki Anastasije Anastasijevič Pučkov, ali kratko Nastasije Nastasijič; drugače ga nij nikdo imenoval. Bil je strašno brbljav, spletkar, znal je vsako stvar na svojo korist vpo-trebljevati, skozi in skozi zloben človek; izpodili so ga iz okrožne pisarnice, a pred sod je bil večkrat pozvan; ali oče ga je potreboval . . . „delala“ sta zajedno. Lice mu je bilo zabuhlo in okroglo, bil je podoben lisjaku, nos šiljast, oči temno-mrke, sijajne, kakor lisičje. Vedno je mežikal z očmi, a nos je držal takó, kakor da bi hotel zrak vohati. Nosil je črevlje brez petnice, in vsak dan je mazal lasi z lepodišečo mastjo, a to je tedaj v provinciji bila največa redkost. Govoril je, da mu je neobhodno potrebno gladiti in mazati si lasi, ker je znan z uradnimi osobami, dá celó z generali in generalicami.

Dojde moj god. Nastasije Nastasijič pride k nam ter reče:

„Do sedaj ti nisem še nič po-

klonil; ali za-to, glej, kaj sem ti sedaj prinesel.“

In on seže v žep, ter izleče srebrno uro, podobno čebulji, z verižico iz bronza; na zaklopecu ure je bila naslikana cvetica.

Jaz od samega veselja nisem vedel kaj početi, a tetka, Pulherija Petrovna kriči na mene na vse grlo:

„Roko botru poljubi, botru roko, nevrednež!“

Poljubim botru roko, a tetka reče:

„Ah, batjuška (očka) Nastasije Nastasijič, zakaj ga tako negujete? Čemu bode mu ura? On jo bo gotovo izgubil, pokvaril ali razbil!“

Oče stopi v sobo, vidi uro, se zahvali Nastasijiču — dosti nemarno — in pozove ga v svojo sobo. Čul sem, da je oče, kakor za sebe, rekel:

„Ako ti, brate, misliš s tem podkupiti“

Ali jaz nisem mogel dalje vzdržati, stlačim uro v žep, ter poletim iz sobe, da pokažem Davidu dar.

David vzame uro, jo otvori ter pazljivo ogleda. Imel je poseben dar za mehaniko; železo, bakar in vse rude poznaval je dobro; nabavil si je vsake vrste orodij, in brez posebne muke znal je popravljati ključalnice ali ključ, ali pa novega narediti.

David je obračal uro v rokah, pogledaval v njeno notranjost ter zamrmral skozi zobe (v obče je malo govoril):

„To je stara . . . pokvarjena ura“, ter pristavi: „Kdo ti jo je dal?“

Rekel sem mu, da mi jo je boter poklonil.

„Nastasije?“

„Dà, Nastasije Nastasijič.“

David položi uro na mizo ter molče otide.

„Ali se ti ne mili?“ vprašam ga.

„Ne, to nij Ali da sem jaz na tvojem mestu, jaz ne bi od Nastasija nikakega dara sprejemal.“

„Zakaj ne?“

„Zato ne, ker je ta človek prismojen spletkar; a spletkarju nij dobro biti obvezan. Ti si mu menda roko poljubil?“

„Dà, tetka mi je tako velela.“

David se je nasmehljal — nekoliko nenavadno, nekako tako skoz nos. To je bila njegova navada. Nikedar se nij glasno smejal; mislil je, da je smeh znamenje slabosti.

Davidove besede, njegovo prezirno smehljanje razžalilo me je globoko. „On me naravno“, mislil sem, „graja po sebi. Tudi jaz sem v njegovih očeh prismođa! On bi se nikedar tako ne ponižal, nikedar ne vzel dara od Nastasija. Kaj mi je sedaj storiti?“

Ali naj povrnem uro? To ne more biti!“

Hotel sem govoriti z Davidom, da ga vprašam za svet. On mi odgovori, da nikomur ne daje sveta, ter da naj storim, kar me je volja. — Dà, storim, kar me je volja! Spominjam se, da te noči nisem očesa zatisnol; mučila me je sumnja. Težko mi je bilo ločiti se od ure, — položil sem jo na stolec poleg postelje; tekla je tako lepo, tako smešno: tik tak, tik tak . . . Ali srce me je bolelo, da me David prezira! V jutro sem uže bil odločil, kaj bom storil . . . Plakal sem zaradi tega — ali sem potem precej zaspal, a ko sem se probudil, oblečem se hitro ter poletim na ulico. Bil sem se odločil, da dam uro prvemu siromaku, katerega srečam.

Nisem bil daleko od hiše, ko najdem česar sem iskal. Dečko svojih deset let pride mi ravno nasproti, bo-

sonog in raztrgan, ki se je pogosto okolo naših oken klatil. Stopim precej pred njega, in ne dajoč ni njemu ni sebi časa k razmišljenju, ponudim mu uro.

Dečko me začudjen pogleda, položi eno roko na usta, kakor da bi se bal, da se opeče, a drugo stegne proti meni.

„Vzemi, le vzemi,“ zamrmljam, „ura je moja, darujem ti jo, lahko jo prodaš, pa kaj drugega kupiš . . . kar koli, česar potrebuješ . . . Z bogom!“

Stisnem mu uro v pest, ter se vrnem hitro domu. Stal sem za vrati najne spalnice, in ko sem si malo oddahnil, pristopim k Davidu, ki se je ravno oblačil ter lasi češljal.

„Veš kaj, David!“ rečem mu z mirnim glasom, „podaril sem botrovo uro.“

David me pogleda, ter dalje gladi lasi s krtačico.

„Da“, nadaljujem z istim glasom, „jaz sem jo podaril. Dal sem jo nekemu siromašnemu dečku.“

David položi krtačico na mizo.

„Za novce, ki jih za njo dobi,“ nadaljujem zopet, „si lahko kaj koristnega kupi. Mislim, da bo dobil kaj za njo.“

Utihnem.

„E pa dobro!“ reče naposled David ter odide v sobo, kjer sva se navadno učila. Grem za njim.

„A ako te vprašajo: kje imaš uro?“ reče on, ter se obrne k meni.

„Rekel bom, da sem jo izgubil,“ odgovorim, kakor bi se ne bil ni malo brigal za to.

Onega dne nisva več govorila o uri; ali vendar se mi je dozdevalo, da je David moje ravnanje ne samo

odobraval, nego da se mu je v nečem tudi čudil. — V resnici!

Preteklo je še dva dni. Slučajno nij v naši hiši nikdo mislil na uro. Oče je imel neko nepriliko z enim svojih klientov in nij se brigal niti za mene niti za mojo uro. Ali zato sem jaz neprestano mislil o njej. No in to me nij dosti tešilo, da je David odobral — vsaj kakor se je meni dozdevalo — moje ravnanje. On tega odobravanja nij izrečno izjavil, samo enkrat je rekel, da se od mene nij nadejal take odvažnosti.

Nisem čutil onega zadovoljstva o storjenej žrtvi, kojega sem se nadejal, ter sem se počel kesati. —

Ravno o tem času pride k nam znan gimnazijec, sin mestnega vrčnika, ter se začne hvaliti z neko uro, koje mu je stara mati poklonila, a nij bila ni srebrna, nego iz tombaka.

Naposled nisem mogel več zdržati, ukradem se natihoma iz hiše, ter grem onega siromašnega dečka kojemu sem uro poklonil, iskat.

Najdem ga kmalu: kockal je z drugimi otroci pri cerkvi. Pozovem ga na stran, in upehan in zmočen rečem mu, da se moji roditelji srde na-me, da sem mu uro poklonil in da mu bom rad nekoliko plačal, ako bi mi jo hotel povrniti. Imel sem pri sebi za vsak slučaj star rubelj, vse svoje imetje.

„Nimam več vaše ure“, odgovori deček plakajoč; „oče jo je videl pri meni, ter mi jo vzel; dà, hotel me je celó tepsti.“ „Ti“, rekel mi je, „moral si nekje ukrasti to uro; kdo bi bil tako nespameten, da bi ti jo poklonil?“

„A kdo je tvoj oče?“

„Moj oče? Trofimič.“

„Ali kaj je on? S čem se zanimam?“

„On je doslužen vojak, „serežan.“ Posla nima nikakega. Stare čevlje krplje. To je ves njegov posel. Od tega tudi živi.“

„Kje pa stanuje? Vodi me k njemu!“

„Hočem, vabil vas bom k njemu. Vi boste mojemu očetu povedali, da ste mi poklonili uro. On me zaradi tega neprestano psuje! Pa tudi mati mi isto tako veli: „Po kom si se vrigel, da si tako malopriden?“

Jaz in deček greva v njegovo stanovanje. Bila je to neka trhla in polomljena koliba v zadnjem dvorišču neke stare uže davno pogorele, a ne obnovljene tvornice. Trofimiča in njegovo ženo našla sva doma. Dosluženi „serežan“ bil je star človek, visoke rasti, čvrst, osivele brade s celo mrežo brazgotin po obrazu in čelu. Žena bila je videti stareja od njega; s svojimi tîpimi očmi mežikala je neprestano. Njuna obleka bila je precej slaba in zanemarjena.

Povem Trofimiču, po kaj sem prišel. On me molče posluša, a pri tem nij obrnil od mene svojega vojaškega pogleda.

„Neumnost!“ reče naposled z debelim glasom. „Imenitna gospoda vedno tako dela! Ali ako Petko nij ukral ure, dobil bo eno po ušesu! Nikar se ne šali z gospodičiči! Ali ako jo je ukral, potem bo pa drugače! Potem: jeden! dva! tri! S palico, tako po vojaško! Pa kaj je? Kaka nesreča je tu? Kaj?“

Poslednje besede izgovoril je Trofimič z višim glasom. Očividno me nij razumel.

„Ako mi povrnete uro“, razjasnjeval sem mu; nisem si ga upal ti-

kati, čeravno je bil prost vojak — „dam vam drage volje rubelj. Menim, da več nij vredna.“

„Ino!“ pravi Trofimič, ki me še nij mogel razumeti, ali me je po starej navadi čisto hotel z očmi pogoltniti, kakor da bi bil jaz njegov gospodar ali sodnik. „Torej tako je stvar? Ne, potem evo, odpri! — Ulijana, molči!“ zakriči ljuto nad ženo, koja je hotela nekaj reči. „Evo ura“, — nadaljuje, otvorivši predel omare — „ako je vaša, izvolite jo vzeti; ali kaj je z rubljem?“

„Vzemi rubelj, Trofimič“, jecljala je žena. „Ali si ponorel, stari trap? Nimamo ni grošiča, da nam kdo vse žepe obrne, a ti si še velikodušen! Kako moreš biti takov, da ti je vse jedno? Vzemi novce, saj si uže enako hotel uro prodati!“

„Ulijana klepetulja, molči!“ reče zopet Trofimič. „Kdo je to slišal, tako odgovarjati? Hej? Mož je glava, a ona — odgovarja. Petko, ni besede! Zmlatil te bom! Evo ura!“

Trofimič mi pomoli uro, ali je ne pusti iz roke.

On je malo razmišljal, povetil oči, ter jih zopet nepremično v me uprl; potem je na enkrat zakričal na ves glas:

„Kje je rubelj?“

„Evo ga, evo,“ rekel sem hitro ter izlekel denar iz žepa. Ali on ga nij vzel, nego neprestano v me gledal. Položim rubelj na mizo. On ga dene v predel, vrže mi uro v pest, se obrne, vdari z nogo ob tla, ter krikne na ženo in sina:

„Pojta mi izpred oči, marš!“

Ulijana je hotela nekaj ugovarjati, ali jaz sem se uže umaknil skozi vrata

na ulico. Vržem uro na dno svojega žepa, jo z roko čvrstvo stisnem ter bežim domu.

Ura je bila zopet moja, no nisem se je ni malo veselil. Javno nositi je nisem mogel. Najbolj sem se moral čuvati, da je David ne vidi. Kaj bi on mislil o meni in mojem značaju? Moral sem jo skrivati sedaj na omaro, sedaj pod slamnjačo, sedaj za peč, a vendar se mi nij posrečilo, da prevarim Davida!

Enkrat sem ravno bil potegnili uro izpod sobnega poda ter hotel srebrn zaklop očistiti z neko staro usnjato rokavico; David je bil odišel nekamo v mesto; nisem mislil, da bi se kmalu vrnil ... ali na enkrat evo ga na vratih!

Tako sem bil iznenadjen, da mi je skoro ura iz rok pala, in da v naglici nisem mogel najti ni jednega žepa, nego sem jo po suknji in oprsniku skrival.

David me je gledal ter se po svojem navadnem načinu smehljal.

„Kaj pa delaš?“ reče naposled. „Ti misliš, da jaz nisem vedel, da imaš zopet ti uro? Jaz sem jo videl prvi dan, ko si jo sem prinesel.“

„Ali verjemi mi“, začnem plakajoč.

David namigne z ramami.

„Ura je tvoja, pa lahko storiš z njo, kar ti je drago.“

Ko mi je te trpke besede rekel, ide zopet vun.

Zdvojenje se me poloti. Sedaj sem se prepričal: David me v resnici prezira.

Tako ne more ostati.

„Jaz mu hočem to pokazati“, rečem sam pri sebi, ter stisnem zobe.

Grem precej v predsobje, kjer je bil naš sluga Juška, in poklonim mu uro!

Juška je iz početka nij hotel sprejeti, no jaz sem mu rekel, da bo dem uro, ako je ne vzame, precej na kosce razdrobil, z nogami poteptal ter na smetišče vrgel! On si je nekoliko pre-mišljeval, a naposled jo je vzel. Ko se povrnem v sobo, najdem Davida čitajočega neko knjigo. Povem mu, kaj sem storil.

David nij obrnil očij s knjige, namignil je zopet z ramami, ter mi rekel: „Ura je tvoja, lahko storiš z njo, kar ti je drago.“

Vendar se mi je dozdevalo, da me je uže nekoliko manj preziral.

Bil sem zavsem preverjen, da se mi ne more več očitati, da sem brez značaja, ker mi je tako zamrzela ta ura, ta gnjusni poklon mojega krstnega botra, da skoro ne morem ni pojmiti, kako sem se mogel jeziti zaradi nje, kako se me je lotila misel, da jo izprosim od Trofimiča, koji je še imel pravo misliti, da je z meno velikodušno postopal.

Mine nekoliko dni ... Spominjam se dobro, ravno o tem času dojde tudi v naše mesto važen glas, da je car Pavel umrl, in da je na prestol ruski stopil sin njegov Aleksander, o kojem se je mnogo govorilo, da je plemenitega in človekoljubnega srea. Ta glas jako vzbudi Davida: zasijala mu je nada, da bode zopet, in to skoro, videl svojega očeta. Tudi moj oče se je radoval.

„Sedaj se bodo vsi prognanci povr-nili iz Sibirije, morebiti tudi mojega brata Jegora ne bodo pozabili“, govoril je pogosto, a pri tem si je mël roke ter se nekako zamislil.

David in jaz sva precej delo popustila ter nisva hodila v šolo; no

nisva se sprehajala, nego se stisnila v kako zakotje, ter računila in uganjala, v koliko mesecih, nedeljah, dneh se bode povrnil „batjuška Jegor“, kamo mu bodeva pisala, kako ga pričakovala, in kako bomo potem živeli. „Batjuška Jegor“ bil je arhitekt, zidarski mojster, in obadva sva odločila, da on mora iti v Moskvo, da tamo zida velike šole za siromašne ljudi, a midva mu bodeva pomočnika. Na uro sva, — kakor se to samo ob sebi razume, zavsem pozabila; razve tega so Davida mučile druge skrbi, o kojih bom pozneje govoril.

Nekega jutra baš po zajtrku sedel sem sam pri oknu in mislil na

vrnitev strijčevo — pomladanska rosa sevala je po travi — ko iznenada prileti v sobo Pulherija Petrovna. Ona je vedno bila živa, okretna in vedno je delala hrup, govorila s tankim glasom ter mahala z rokami, a sedaj se je baš zarežala v me.

„Pojdi gospodičič, poberi se precej k očetu!“ kričala je. „Kako nepametnost si zopet napravil, nesramnik! No, počakajta, bodeta uže dobila! Nastasije Nastasijič je opazil vajino sleparstvo! Poberi se precej! Oče te kliče . . . precej se poberi!“

Ruski spisal Ivan Turgenjev.

Prevel Ivan Naglič.

(Dalje pride.)

Životopis Stanka Vraza.

Hrvatski napisal Fran Petračić.

(Dalje.)

Ta mir i to tihoto pretrga leto 1848. Kadar se je vse silno navduševalo, ne more ni Vraz ostati hladen. Erben ga zove v Prag na slavjanski kongres, naj jih pride čem več, da se presili vlada stopiti na pot slavjanski. Sedaj ali nikdar! Tudi Slovenci pošljó mu polnovlast. Bil je v deputaciji na srbski kongres ter izbran za prvega podpredsednika celega „slavjanskega sjezda“ (shoda). Kadar je slavjanski zbor tretji dan raztiran, beži tudi Vraz uprav strmoglav domu. Doma se vendar dalje snuje, piše se i dopisuje na vse strani, poprimljuje se tudi male Črnogore i njenega plemenitega gospodarja Petra Petrovič - Njegoša II. Vraz ide tudi v mali Štajer rodoljubov buditi, tu se nadja šče jedno idilo preživeti, ali nedočakavši svoje drage, vrača se v Zagreb stražo stražiti i v orožju se vaditi. Dokler je tako po

Štajerskej hodil, ustavili so mu starešine čitalnički plačo, kajti je bojé otišel brez njih znanja, „Kola“ pak da ne izdava. Kmalu je bilo tudi temu konec. Vže preje bolehnemu oglasi se na samo novo leto 1849. s vso silo huda bolezen, sušica, koja ga je za nedolgo tudi pod grob spravila. Komaj meseca marea vstane ter opiše nekej gospé, ktero mamico imenuje, z otožnim srcem, na kaj je njeni sin prišel. Kadar se je vrnol, nadaljuje posel o „Kolu“, ali vže nima onega živega dopisovanja, a pisma, koja prihajajo, dišo togoto zarad goljufanih upov, sluté ponemčenje i propast narodnega življenja. On sam šče podučuje Macuna v izdavanju chrestomatije („Cvetje jugoslavljansko“). V poslednjem pismu, ktero imamo iz njegovega peresa, opisuje prijatelju borbo za službe, a vsem bode zadosta i pre-

dosta: — literatura ostane na Kuku-ljeviču i na njem. Žalibože da ni dolgo za njo delal; izdal je šče VII. knjigo „Kola“, a VIII. priredil, kakór se čita v zapisniku matičnem, za tisek; izdal jo je pod svojim imenom A. T. Brlič, nameščen na njegovo mesto, s kterega je tudi l. 1850 bil vržen, kajti da ni zadovoljeval dolžnostim; pozneje vendar bil je pozvan, da se opraviči, pa je menda zopet bil tudi nameščen. Dne 24. marcija 1851. bil je Vraz zadnjikrat pri matičnej seji, 7. maja izbran je bil mesto njega, ker je on zmirom boleval, v književni odbor Anton Mažuranič.

„Narodne novine“ prinesle so 26. maja 1851. ovo vest: Predvčera popoldne preminol je tu po dolgej bolezní obče ljubljeni pisatelj, nar. pesnik „Djulabij“ Stanko Vraz. Po njem je izgubila domovina i književnost naša enega izmed najmarljivejih i najumnejih delavcev. Telo pokojnikovo bode danes na večer o 1½9 uri na grobju sv. Jurja pokopano. Dne 27. maja pak sledeče: Včera o 8½ uri na večer pokopali smo nepozabljivega našega domorodca i pisatelja Stanka Vraza. Vže mnogo preje zbrala se je neizmerna množica ljudij vsakega stališa, da mu poslednjo to uslugo učini. Kadar je gosti mrak črnim svojim zagrinjalom ulice mesta ovil, zasvetlilo je pred zgrado narodnega doma, kder je pokojnik ležal, morje užganih bakelj i v smrtnej tihoti šel je veličastveni sprovod na pokopališče sv. Jurja, kder je gosp. Brlič, potem ko je mrtvo telo bilo v grob položeno, govoril govor, kterega tem raje tu priobčujemo, ker je v njem ob enem na kratko opisano celo njegovo življenje.

Brlič je govoril: ¹⁾

„Bratje! Stojimo na grobu enega onih domorodcev, kterih zaslug za jugoslavjansko narodnost bode zahvalna povestnica zlatimi besedami vpisala v knjigo življenja. Evo! mrtvih ostankov prevrednega našega književnika i obče ljubljenega pesnika Stanka Vraza, kteri s telesom na veke od nas odhajajoč zapustil nam je neumrlí spomin marljivega života. On, rojen štajerski Slovenec, spoznavši svoj notranji poklic za književni posel, loči se od svoje rojstvene krajine i poleti, šče predno je Danica narodnosti lice pomolila (pokazala), v one kraje jugoslavjanske, kder ima biti zibka pre-rojenja jugoslavjanskega, da pomaga polagati temeljni kamen zidin narodnega izobraženja i napredka.

Narod jugoslavjanski pozvan za to, da čuva i varuje zapadno Evropo od naskoka barbarstva, zarad tega težkega dela, ktero se samo telesno silo opravlja, zaostal je v duševnem razvitku, pozabil na svoj jezik, na svoje plemenite lastnosti, iz kterih ima postati, se razviti njegovo više življenje, kterega je narodu treba, da izpolni nalogo svojo.

Tedaj se zbere kolo (krog) izvrstnih domorodcev, kteri navdušeni živo željo, duševno življenje narodno vzbuditi, silno roko vzbudé spavajoče čuvstvo narodnosti slavjanske na jugu Avstrije. V tem plemenitem kolu vidimo tudi našega Stanka, kteri je vže za časa svojih naukov vseučiliščnih v Gradcu napajal srce svoje sladkim mlekom narodnih pesem; tem pa

¹⁾ Tega nagrobnega govora Brličeva Fr. Petračič ne navaja. Jaz sem ga vzel iz „Slovenske Bčele“ Janežičeve l. 1851. svez. I. str. 187 i sl., skoro kakor je vže tam poslovenjen. A. F.

tudi vzredil veliki oni duh pesnički, kateri živi v „Djulabijah“ i v „Glasih iz dubrave žerovinske“ i kateri budi domoljubna čuvstva po „Guslah i tamburi“ i kateri ga povzdiguje na visoko stopnjo popolnosti v prekrasnih njegovih prevodih iz skoro vseh evropskih jezikov, ktere je on poznaval, razumeval i govoril.

Vže pred prvim začetkom književnosti leta 1835., pa vse do hladnega groba, kamor se je sedaj vrnil, živel je jedino za napredek narodne omike, ktera samo tam cvete, kder književnost v narodnem jeziku razprostira veje svoje i pod svoja krila zbira vse znanosti i umetnosti človečanske. Za to ga ne srečamo na drugem polju, nego na polju književnosti. Zato ga pa tudi vidimo povišanega na stolico podpredsedničko slavyanskega zbora v Pragu, da mu se tem pokaže ta čast i to priznanje, da je on v sebi združil znanje vseh slavyanskih narečij i tako dal očitni vzgled ideje vzajemnosti slavyanske.

Ako je vzbujenje slavyanstva v Avstriji vže do sedaj rodilo i doneslo sadja, ktereга povestnica človečanska, kadar bođe govorila o minolih časih, molče prezreti ne more, temveč ktero mora dostojno i slavno ceniti: to gotovo početnikom tega slavnega i znamenitega vzbujenja v povestnici sveta ide slava i znamenitost našemu književniku i pesniku, znamenitost i slava v spomenikih naroda, za ktereга vzbujenje je delal; ide mu slava i zna-

menitost v spomenikih eelega človečanstva, ker je po njegovem delovanju naraslo število onih narodov, kateri stopajo po stezi višega človečanskega razvitka.

V četridesetem letu po rojstvu svojem ugasne zvezda življenja njegovega, utrne luč duhá njegovega; — ali živi spomin njegov med nami i živel bođe, dokler narod naš živi. On je narodni človek; narodni ljudje pak živé, dokler narod živi i po njih nikdar ne umré. On je narod svoj ljubil; on mu se je brez koristoljubja v besedi i dejanju žrtvoval; on nam bodi živi vzgled ljubezni i žrtvovanja za narod. Blagor njemu! on ne umré z duhom, on slavno živi v delih svojih. Bratje! on nas budi pridobiti si enako neumrljivost! Samo, ako bodemo nasledovali našega Stanka v rodoljubju i ljubezni do svojega naroda, bođe mu zemljica lahka, kar mu vsi želite! Rekoh! dixi!“ — Tako Brlič.

Mesto, kjer njegovi ostanki počivajo, kaže spomenik, postavljen mu od prijateljev i poštovalcev; ali tem mu se ni oddolžila Hrvatska, ktero on posinovljenec ni menje ljubil od ktereга koli njenega rojenega sina. —

Toliko Fran Petračič o Stanku Vrazu.

Naj mi bođe dovoljeno temu dodati nekoliko opazek v prihodnjem listu.

A. F. Fékonja.

(Dalje pride.)

Misli o duševnem napredku Slovencev.

(Dalje.)

Ne smemo se torej zavzeti, da imamo sedaj skoro brezizjemno na vsakem važnem polji razna mnenja,

razne zahteve i tedaj tudi stranke, ki si stoje več ali manj v nasprotju. Na Slovenskem ni sicer razkolništva;

imamo pa zato dve stranki, Mlade in Stare. Ta dva glavna življa javnega življenja vpljivata na vse, kar obsežata. Jasno je tedaj, da n. pr. hočeta šolo vsak po svoje vstvariti, ker želita odgojo Slovencev vsak po svoje.

Navadno je, da se celó v slovstvu cepite znani dve stranki tam, kjer se kažejo zakoni, ki imajo s srcem opraviti. Eni tedaj knjige in časnike devajo v pregnanstvo zaradi pregrešnosti, katere drugi izdajejo; drugim pa se zdijo nauki in proizvodi prvih prezastareli. V tej borbi med seboj sta se ta dva življa bolj in bolj spoznala in takó pomagala medsebojni izurjenosti. Vzrodila sta mnogo očividnega v praktičnem življenju, pa tudi v slovstvenem oziru. Osnovala sta si svojim bralcem znana društva za okrepčanje in oživiljenje svojih privržencev. Imata celo svoje posebne zastopnike v časnikih, kakor svoje pisatelje in presojevalce dušnih izdelkov. Bila bi ta dva življa večna sovražnika — dasiravno imata enako moralo — ko bi ju skupna potreba za kak hip ne družila. Ni treba kazati na to, kje se imata skupno boriti, bodi si v tej ali onej pokrajini. Lehko je tedaj razumeti, da imata kak list, ki obema služi, na kojega oba prežita, da jima preveč v zelje ne zahaja.

Za Slovence pa so take medsebojne in skupne borbe marsikaj na mnogo stran porodile. Bogata letina med ljuliko in plevelom vendar tudi z dobrim zrnem oblagodarja. Tudi tukaj ni mi treba naštevati, kaj vse imamo, česa se smemo že veseliti. Bolje bo prašati, kakó nam je treba delati, da pridobito ohranimo, in kaj imamo še priboriti in pridelati si. Prej pa je treba gledati, ali so naši vojsko-

valec hodili pravo pot, in ako ne, za kaj ne, da bodo vedeli za naprej, kakó se boriti.

Borba sama jih je mnogo izučila. Morda pa so celó že od začetka tu pa tam na krivo zabredli, in da ne vedó več, ker so že daleč prišli, da bi bilo še vedno dobro, jo na pravo kreniti.

Pri vsem, kar smo o sedanjosti omenili, nismo prašali, ali so misli, želje, zahteve, katere so delovanje, priboritev, izdelke in stranke provzročile, tudi naravne bile. Kakor se kaže obraz slovenskega naroda v sedanjem času, bil bi vsled dosedanjega našega razgovarjanja lahko tudi drugačen. Za sedanjost nismo nobene notranje ali sploh tudi zvonanje ne ogibne sile omenili, katera bi bila ravno tako obličje našemu narodu ustvarila ali ustvarjati pomagala. Rekli bi lahko, da ker so Slovenci drugod neko gibanje videli, so začeli tudi oni to brez pomisleka posnemati in med seboj goditi. In morda bi znal kak voditelj iz svoje izkušnje potrditi, da on sam se je tako ravnal. Gotovo, da je analogija tudi pri Slovencih svojo moč v mnogih, celo važnih rečeh kazala. To nič ne bi délo, ko bi analogijo po ostro ločenih zakonih rabili. Ali to je križ, da ona takó rada, zlasti parlamentarnike in govornike ali brez zavesti ali s posebnim namenom zapeljuje.

To je ena naloga, ki je vredna natančnega preiskovanja povsod, kjer imajo ali so imeli Slovenci na zunaj enake težnje z drugimi narodi. Drugače bi se še zmerom lahko godilo, da bomo tuja drevesa v našo zemljo zasajali, mislé, da kar rase v tropih, mora rasti tudi pri nas, češ, saj so

rasla drugod. S tem je moja misel in naméra jasno povedana.

Mogoče je pa tudi, da smo kako reč poskušali samo zato, ker se nam je vredna in lepa zdela, kakor da bi vse nam mogoče bilo, za kar se nam želje vzbudé. Naš narod je majhen. Kaka lepa analogija gledé velikosti bi bila, ko bi iz te ona cenost sledila, vsled ktere so se Atenci v svoji zlati dobi odlikovali med vsem tedanjim svetom! Ali ni ta primer primeren, neumnost tistih zahtev pri kojem koli narodu razkriti, katerim potrebnih pogojev in vzrokov za to ali ono v resnici ne manjka? Iz tega pa je očitno, da bomo le tedaj pravo pot hodili, ako pomislimo, kar smo v prvem delu načrtavali. Iz tega sledi vsaj toliko, da je naš narod, kakor vsak drugi, podvržen stalnim in spremenljivim življenjem in zakonom.

Ako bi narod nič stalnega, bistvenega ne imel, bi morali vedno pripravljeni biti, da se popolnoma spremeni, tedaj, da bi tudi brez vnanje sile poginil. Ne mogli bi zanj idealno navduševati se, kajti ne zdelo bi se nam vredno za negotov obstanek, za minljivost navduševati se. Vsakdo iz mojih bralcev brez mene vé, da imajo narodi v sebi nepremične lastnosti in zakone. Že zunanost sama se kaže bistveno vsled fizioloških in etnografičnih postav ena in ista. Zato ni težko še nepomešanega Slovana, bodi si iz severa, bodi si iz juga, kot ta-

cega spoznati. In jezik sam spričuje, da ima vsak narod sestavo ali kakovost govornih organov tako, da mu je najlože tiste glase in združenja glasov izgovarjati, kateri se v narodovem jeziku kažejo.

Enaka je tudi z znotranjostjo. Način čutenja in mišljenja smo kot nespremenljiv pri tem ali onem narodu že omenili. Bodi si torej Slovan v resnici mehkega ali trdega, veselega ali tožnega srca, gotovo je, da ostane, kakov je, in ta različenost je odvažna.

Kakor pa človeštvo sploh ene in iste psihološke in logične zakone ohranjuje, ravno tako imajo posamezna plemena, še celó manje veje zraven občečloveškega, tudi v načinu mišljenja posebnosti, ktere jih med seboj označujejo. Kakor vsled posebne narave in vzreje ta pa oni posameznik rajši stavke brez notranje zveze vrsti, drugi pa rad vse vtemeljuje, takó so tudi pri narodih take lastnosti, ktere izraževanju dušnemu neko lice nabrazujejo. Iz površnega je znano, da je Grku ljub njegov „*μῦθος*“ in „*δῆλον*“, nam pa naš „pa“. Globljejša preiskava kaže, da je narava in bistrost večja ali manjša temu vzrok. Le mimogrede omenim, da je po mojih mislih ravno na to stran slovenskim učenjakom velikansko polje odprto, ktero bi morali začeti orati.

France Podgornik.

(Dalje pride.)

Popis slovenske zemlje.

(Dalje.)

Pod vremenstvom razumevam vsakošne spremembe, ki se godijo v vzduhu ali zraku, kateri dišemo. Sem

spada v prvej vrsti toplota, teža in mokrota zraka, potem vetrovi in moč teh sprememb podnebnih do zemlje

same, do rastlin na njej, do živalstva in do samega človeka.

Toplota je splošna beseda in pomenja različnost počutka, koje čutimo na životu ali kateri opazujemo posebnih orodjih kateri so nalašč za mérjenje toplote izmišljeni in se toplomeri imenujejo. Toplota kakega kraja nij del enega, temveč je mnogih znanih in dosti neznanih vzrokov, vsled katerih dostikrat dva kraja, ki imata enako geografično položenje, nimata tudi enake toplote.

Ako si okoli zemlje mislimo tam, kjer se najhitreje vrti, t. j. okoli srede nad katero včasih solnce navpik sije, pás potegnem, ki je enako od obeh krajnikov zemlje oddaljen, tedaj imamo tako črto, ki loči zemeljsko površino na dve po toploti precej enaki polovici. Ta domišljena črta na zemlji je ravnik. Čem dalje od ravnika, tem mrzleje je na zemlji; čem bliže ravniku, tem gorkeje. Oddaljenost, ktereга kraja od ravnika imenuje se zemeljska širina. Čem večja je širina ktereга kraja, tem menjša primeroma toplota njegova.

Ko bi zemlja bila ali samo mokra ali pa samo suha, pa skoz in skoz ravna, brez višin in globočin, tedaj bi menda edina širina odločevala toploto ktereга kraja; ker pa zemlja nij niti eno niti drugo, zato se toplota tudi ne ravna po samej zemeljske legi ali po samej širini.

Pogledimo si na slovenskej zemlji najprej vpliv zemeljskega položjenja ali širine na vremenstvo.

Po skušnjah vremenoslovcev ali meteorologov pripada oni del našega cesarstva, ki leži med 42—46° severne širine, k tako imenovanemu južnemu vremenskemu pásu ali predelu, ktereга toplota sega od 9° gorkote do

12° R. V ta pás spada oni del slovenskega zemljišča, ki leži na južnej strani Planin, tedaj vsa stran slovenska kolikor jê leži od one z ravnikom vzporedne (paralelne) črte, ktera gre črez Idrijo, t. j. 46° sev. širine. Se vé da tu niso vsi kraji zopet enaki, kar je že gore bilo povedano, ampak razve manjših razlik imajo mnogo vremenskih podobnosti.

Kar slov. zemljišča leži nad 46° in pod 50° sev. širine, to pripada k tako imenovanemu srednjemu vremenskemu predelu ali pásu; to je tedaj vse slov. zemljišče od Idrije in nje poprečne črte do najsevernejšega slov. kraja pod sv. Gothartom. Srednja gorkota tega pása je med 7°—9° R., tedaj za dve stopinji nižja.

Slovensko zemljišče ima tedaj v obče južno in srednje vremenstvo združeno, ono vremenstvo, ktero je krepkej rasti prirodnih stvari najugodnejše; na enej strani je oddaljeno od prevelike mehkužne gorkote, na drugej od prevelike zime.

Pri tej zemeljskej legi pa niso odstranjene močne različnosti vremenstva in prirodne rasti. Pogledimo si n. p. pobrežje jadranskega morja! Za spodnjo Sočo, za morskim pobrežjem in po kvarnerskih otokih vže vlada vremenstvo južne Evrope. Vže v mestu Gorici se začjenja redoma spomlad početkom februarja, pa je le kratka. Brž za njo nastopi poletna gorkota, ki traja do konca oktobra. Meseca novembra in do konca decembra še traja jesen. Še le z novim letom prihaja prava zima, a zmerna pogostoma brez snega. O pravej zimi tu ni govora; mesto snega pada o svojih časih obilo dežja. Tu raste čipres, visok, kakor na severu najviša jelka; tu vedno zeleni in se pomlaja lovor; tu raste

smokvino (figovo) drevo v velikosti in podobi orehovega; tu rastejo vedno zeleni, cvetoči grmovi, kakovih severne planinske strani ne poznavajo; tu se seje laško pšeno (rajž) in branje (trgatev) grozdja je za mesec dni pred severnejšimi stranami. Veči del leta je nebo jasno; vzduh, čist in suh; prosto uživa človek, z malo pičo (jedjo) zadovoljen, blagi dih vedno prijazne,

vedno vesele prirode. Človeško telo raste krepko; živci so mu močni in prožni (elastični); duh se povišuje rad v kraljestvo visokih mislij, in sree spremlja z rahlimi čuvstvi vedne, ali malo različne spremenbe zemeljskega obraza, po katerem se tudi človek najbolj ravna!

(Dalje pride.)

Šekspirov Trgovec beneški.

VI.

Še neka tretja povest biva, baš podobnega sodržanja, v kateri se tudi značaj Antonija in žida nahaja. To je neka novela *Giovannija Fiorentina*, ki pripoveduje o milem prijateljstvu beneškega kupca Ansaldo in njegovega kumiča Gianneta, kterege je otec od očevine odstavil, kum pak posinil. Za nekim morskim pristanom prebiva devojka Belmontska. Kdor z ladjo pristane, mora v nje domu prenočiti in če si ne pridobi nje ljubezni, mora oplnjen vsega blagá odjadrati (tedaj nekova Circe), kdor pak si pridobi nje srce, ta postane gospodar Belmonta in nje soprog.

Potujoč v Aleksandrijo zve Giannetto za lepoto devojke. Izkuša sicer pridobiti si nje roko, ali vinom omamljen nič ne opravi. Zato izgubi vse blagó in se ubog povrne v Benetke. No spomin na lepo devojko vpoti ga znovič, v Belmont se podati, ali tudi drugikrat brez uspeha. Vinom omamljen vrne se bádava nazaj. Ali niti sedaj ne poneha potruditi se za devojkino lepoto; prijatelj in kum Ansaldo, neomahljiv v svojej dobroti, napravi mu tretjikrat ladjo, ali ker nij

imel v lastnej denarnici blagá, najme pri nekem židu v Mestriju deset tisoč zlatov, a pod trdo pogodbo, da, če jih ob prihodnjem Kresu ne povrne, židu pripade pravica, kupcu iz kterege dela telesa mu ljubo en funt mesa izrezati. Giannetto gre na pot in devojko s svojo ljubeznivostjo takó premaga, da mu obeča rokó in ženitev. V preobilju svoje sreče pa pozabi na svojega dobrotnika ter se stoprv o Kresovem po naključbi nanj spomni. Brž se odpravi na pot domú, kjer je Ansaldo od žida dobil s prošnjami kratko podaljšanje obroka, dokler bi Giannetto se vrnil; Giannettova soproga pak, Belmontska gospodična, hití za svojim možem in po vitežki opravljena baš takó kakor v igri Porcija pregovori sodnike, da Ansaldo osvobodijo pravde. —

Očividno je iz teh povestij, koliko je Šekspir iz njih zajel, koliko sam dodál. Glavne štiri osebe so se Šekspiru iz teh povestij, namreč iz poslednje, tako rekoč same ponudile: vitez je — Bassanio, snubač; Porcija — Belmontska gospodična; kupec — Antonio, žrtvovavši se za prijatelja, in žid — Shylok, ki je denar posodil.

Te štiri osebe so neobhodno potrebne, da se misel in namen igre izvede.

Kar se torej glavnega dejanja tiče, namreč Antonijevega zadolženja in njegove rešitve pred sodbo, ta del, tedaj glavni del drame, erpil je Šekspir iz onih povestij. Tudi osnovo značajev glavnim osebam je Šekspir v onih pravljicah tako rekoč surovo in neobdelano našel. Kar je tu dodal, to je fino izdelanje njegovega umetnega peresa, to je takó rekoč oblečenje z živim mesom in živo kožo ter navdihnjenje z umetelnim duhom pesniškim. Trpeča, blaga, požrtvovalna duša Antonij, modra Poreija, lahkoživni Bassanio, to so malo spremenjene osebe pravljicne. Živa, karakteristična in čisto samosvojna pa je uže podoba žida Šejloka. V tem se uže vidi pesniško prerodenje pravljicnega žida (kupca) v Šekspirovega ali v onega, kojega je pesnik menda po prirodi posnel, tam kje na kakovej angleškej borsi.

Po nekem sporočilu je pesnik nekega žida, Šejloka z imenom, s svojo hčerjo Jessiko, v katero je bil zaljubljen, v to igro kot sliko židovstva, koje se z lastno šibo tepe, postavil,¹⁾ kar ne bi baš neverjetno bilo. —

Takó je torej Šekspir glavno snov tej igri vzel nekaj iz starih pravljic, nekaj iz svojih izkušenj, nekaj pa iz lastnega uma. O slednjih dodatkih dejanja še pozneje več.

VII.

Ali pa nij glavna povest te drame: pogodba poplačila s človeškim mesom, zoprna istini in uporna našemu čuvstvu? Nij li menda vsa povest („fabula“) te drame postavljena na

nekakovo neverjetno, tedaj nečloveško podlago? Ali so sploh takove pogodbe, kakoršne se v teh pravljicah omenjajo in so v Šekspirovo dramo prenesene, mogoče, človeka ganiti, tedaj vsaj nekaj „dramatične“ naloge — Šekspir to igro sam imenuje „dramo“ — izpolniti?

Gotovo so to vprašanja, ki so dopuščena.

Po mojem mnenju je uže to značajno, da se take pogodbe v pravljicah sploh omenjajo. One morajo torej nekakov globlji pomen imeti, ker narodne pravljice niso za edine otroke, ampak tudi za praktične ljudi in za „narode“ zložene. Zato menim, da v njih tiči nekov praktičen smisel, da niso kar takó za šalo ali za kratek čas zložene in od roda do roda pripovedane.

Po mojem promisleku je v teh „pogodbah“ izražen veliki črt ljudstva do lihvarstva (vuhernije), koje je nenasitljivo; to je z onim „človeškim mesom“ tropično na jako konkreten način povedano. Lihvar (vuhernik) si namreč ne zadovoljuje z edinim tem, kar posojuje, on hoče tudi človeka samega v oblast dobiti in mu tako rekoč vrhu posojenega blagá še mesó z života posneti. Saj se tudi navadni govor ne razlikuje mnogo, ki o lihvarju pravi, da hoče s človeka „kožo potegniti“, ali človeka živega „sleči“, „odreti“. To mnenje o lihvarstvu je tedaj ljudstvo v konkretne slučaje predstavilo, kakor da so se res kedaj zgodili. Črt in srd do lihvarstva, koje tudi staro krščanstvo zametuje in prepoveduje — to je jedro onih starih pravljic, in če si tropus o „mesu“ ali „koži“ predočimo v podobi pravljice, tedaj v Šekspirovej igri ne vidimo drugzega, nego idejo, kako strahovit in nečlovešk je človek v svojem

¹⁾ prim. povest „Jessika“ v Zori 1. 1875 str. 124—25.

egoizmu, v blagohlepenju, ktero se v neusmiljenem lihvarstvu najgrje predstavlja. Globoki srd na lihvarjenje se tedaj tu dramatično, t. j. kot živo dejanje vrši pred našimi očmi in nas s potrebnim strahom napolnjuje. Ali baš ker je lihvarstvo tako nečloveško, zato je mora kazen zadeti, in v tem nas pesnik na božjo pravičnost opominja in na ta način tudi z igro sprizajnjuje.

Kakor se tedaj glavno dejanje te drame kritičnemu očesu s početka nečloveško, neistinito vidi, baš takó nam ono tudi brž vse utiske istinitosti vzbuja, čem nam se ideja, ki je v dejanje zavita, jame razkrivati. Povest „Trgovca“ tedaj vsled svoje misli isto doseza v naši duši, kar bi sicer predstavljenjem kakega istinitega

povestničnega dejanja bilo doseženo. Izvrstno fino pa je pesnik vrhu tega še storil, da nam istinitost glediščnega dejanja bolj verjetno pripravi, ker je neusmiljeno tirjatev židovo iz neke „šale“ razvil; kajti si je Šekspir svest bil, da bi njegovi poslušaleci ne hoteli stare pravljice o izrezanju „mesa“. „srca“ itd. same na sebi kar tako verovati. Iz te „šale“ pak je vsled pisмене pogodbe in „notarja“ postala žalostna „istina“, kar je zviti žid Šejlok ravno namerjaval. Takó je tedaj Šekspir na ženijalni način to, kar pravljica naivno o pogodbi kot istinitem činu pripoveda, dramatično v resno istino prevel. To pa je imeniten pridevek pesnikovega duhá.

J. Pajk.

(Dalje pride.)

Književnost in umetnost.

Slovenska maša. Gosp. Anton Hribar, učitelj godbe na c. kr. dekliškem učiteljsišču v Gorici in „Slavčev“ pevodja, namerava izdati slovensko mašo — posvečeno prečast. g. Juriju Grabrijanu, kanoniku-dekanu vipavskemu v spomin zlate maše 19. septembra 1875 — za moški čveterospev in zbor sè spremljevanjem orgelj ali harmonija, ako se do konca tekočega leta toliko naročnikov oglasi, da bi bilo mogoče tiskovne stroške vsaj deloma poplačati. Besede so (po latinskem originalu, kakor ga mašnik bere) od najboljših slovenskih pisateljev.

Po celej Evropi sloveči dr. Ed. Hanslick piše o tej maši iz Dunaja 26. januarja 1875 sledeče: „Indem ich Ihre Messe mit bestem Dank zurücksende, erlaube ich mir zu bemerken, dass dieselbe ob ihres echt religiösen, frommen Charakters und ihrer Einfachheit mir

zur Aufführung beim wirklichen Gottesdienst sehr passend erscheint.“

J. Herbeck, c. k. vodja dvorne opere na Dunaji, piše: „Ihre Messe bekundet ein recht hübsches Streben nach Sangbarkeit und natürlicher Einfachheit.“

Pesmi hrani g. skladatelj v Gorici ter se o navedenem lahko vsakdo sam prepriča.

Da se bode potrebno število tiskalo, naj vsak naročnik naznani, koliko iztisov partiture, za orglje ali harmonij, in koliko komadov vsacega posameznega glasú želi imeti. („Soča:“) — Kostí imenitnega hrvatskega pesnika Petra Preradovića bodo iz bečkega S. Marxerskega grobišča prenesene v Zagreb. Zaradi nabire stroškov k temu potrebnih snujejo se po Hrvatskem koncerti in besede.